

Hearn Lafcadio is szeretettel és részvétellel rajzolja jellemüket. Ebben a rideg felfogásban gyökerezik az Onna Daigaku tanítása is, mely egészen a nép 200 év előtti morális jellemének hű tükre. Csak a legújabb korban sikerült Ekken tekintélyét némileg lerontani. Ez a hatalmas férfiú, aki erre vállalkozott s nyugoti tapasztalatainak érvényt szerzendő *Shin Onna Daigaku* címen új kátét írt a nő társadalmi felfogásáról és neveléséről, Fukuzan a Yúkichí, Japán napjainkban sok tekintetben sikerrel reformálta nevelési rendszerét, mint arról számos könyv meggyőzhet bennünket.* *Dr. Ágner Lajos.*

*

Friedrich Paulsen: Moderne Erziehung und geschlechtliche Sittlichkeit. Berlin, 1908. 95. lap.

E művecske a múlt év végén elhalálozott híres berlini professzornak öt kisebb cikkelyét foglalja magában. (1. Väter und Söhne. 2. Schuljammer und Jugend von heute. 3. Die sexuelle Moral in Frenssens Hilligenlei. 4. Zum Kapitel der geschlechtlichen Sittlichkeit. 5. Alte und neumodische Erziehungsweisheit.) Noha az egyes cikkek nem járnak mindig mélyen és inkább könyvismertetések és bírálatok, mint rendszeres fejtegetések, a Paulsen tekintélyes személyisége és maradáno becü működése iránt való tisztelet kegyeletes kötelességünkke teszi, hogy utolsó könyvéről is e folyóirat hasábjain megemlékezzünk és legalább főgondolatait kidomborítsuk.

Paulsennak ez utolsó munkája egészben véve vitairat, Ellen Key, illetőleg a pædagogiai radikalizmus ellen. Szerző úgy látja, hogy korunkban a szellemi, vallási és társadalmi élet terén bizonyos individualisztikus, forradalmi, tekintélyellenes áramlat kapott lábra. Ezt a szellemet lehelli az irodalom is, mely szorosan összeforrott az étellel. Mindig csak a serdülő ifjúság jogait és igényeit hangoztatják, de sohasem annak kötelességeit. Pedig föltétlenül szükséges a helyes arány a szabadság és kényszerúség között. Nem az erőszakos, féktelen önérvényesítés, hanem a dolgok természetében rejlő és az erkölcsi törvény által megállapított korlátok elismerése az igazi „gentleman” ismertető jele. Paulsen helyteleníti a nemi kérdésben uralomra jutott könnyelmű felfogást is, és Ellen Key-rel ellentétben inkább J. W. Förster *Sexualethik u. Sexualpädagogik* című művével ért egyet, vagyis az absztinencia, a konzervatív álláspont mellé szegődik.

Igen érdekes és megszivlelésre méltó gondolatot pendít meg, midőn hangsúlyozza, hogy a főiskolai hallgatók közül ma csak a

* V. ö. *Tsují. Japanisches Schulwesen. — D. Itschikawa, Die Kultur Japans. — I. Takano, Das heutige Unterrichtswesen in Japan. (A müncheni keleti tsz. évk. 1902/3. évf.)*

bölcsészek és theologusok foglalkoznak a filozófiával, pedig ilyféle studium nagyon ráférne és gyümölcsözőleg hatna az orvostan- és joghallgatókra is. A jogi és orvosi szakoktatást is filozófiai-ethikai eszmékkel kellene áthatni. («Orvostani ethika», «jogtani ethika».) Az ily módon képzett jogászok és orvosok jótékony erkölcsi befolyást gyakorolhatnának a társadalomra.

A modern nevelés egyébként — Paulsen szerint — az elpuhultság jegyében áll. A követeléseket leszállítják, az anyagot összevonják, a tanulmányok rendjén mindenkép könnyítének. És a mai ifjúság mégis elnyomottnak, szerencsétlennek, leigázottnak érzi magát. Bizony vissza kellene térni a régi idők komoly és szigorú neveléséhez. Három parancsolat fogja mindenha jellemezni az igazi nevelést: 1. Tanulj engedelmeskedni! 2. Tanuld magad megerőltetni! (physical, moral, intellectual training.) 3. Tanulj lemondani és vágyaidat megfékezni!

Még ha nem is adnánk mindenben igazat Paulsennek, tán gyorsabb tempót óhajtunk az iskolai reform dolgában, egy ilyen komoly pädagogus komoly szózata azonban mégis kell, hogy gondolkodóba ejtse kivált azokat, akik a mai iskolai rendszer forradalomszerű felforgatását követelik.

Dr. Szelényi Ödön.

*

Erlebtes und Erstrebtes. Reden und Aufsätze von Oskar Jäger,
Gymnasialdirektor a. D., o. Honorarprofessor an der Universität Bonn.
München 1908. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. 317 lap. Ára
kötve 7 K.

E tanulmányok és beszédek — szám szerint 26 — az utolsó német iskola- és tanítási ügy 30 éves történetével állnak szoros összefüggésben, amennyiben szerzőnk maga is élénk részt vett a német közoktatás szervezésének minden fázisában és annak idején minden fontosabb tanügyi kérdéshez hozzá is szólott. Mellőzzük szerzőnknek egyes személyes dolgait, így pl. a Bismarckkal való érintkezésére vonatkozó cikkeit s inkább a pädagogiai dolgozatokat emeljük ki, melyek között a legérdekesebb «Patriotismus und Gymnasialerziehung.» A szerző e cikkében is azt az annyiszor felvetett kérdést tárgyalja, hogy miért tanítják a gimnáziumban a két holt nyelvet, a latint és görögöt. E kérdésre Jäger azzal felel, hogy e két nyelv a kereszténység alapítása előtt élt két legfontosabb nép életvilágát tünteti fel, amely nép vívmányain a többi európai kulturnép műveltségének legfontosabb részei alapulnak. És az által, hogy nyelvüket megismerni tanuljuk, az ő szemükkel látunk, az ő eszükkel gondolkozunk, az ő érzésükkel érzünk. Foglalkozik továbbá Jäger eme cikkében még a szabadság fogalmával és fejlődésével is és nagyon sze-